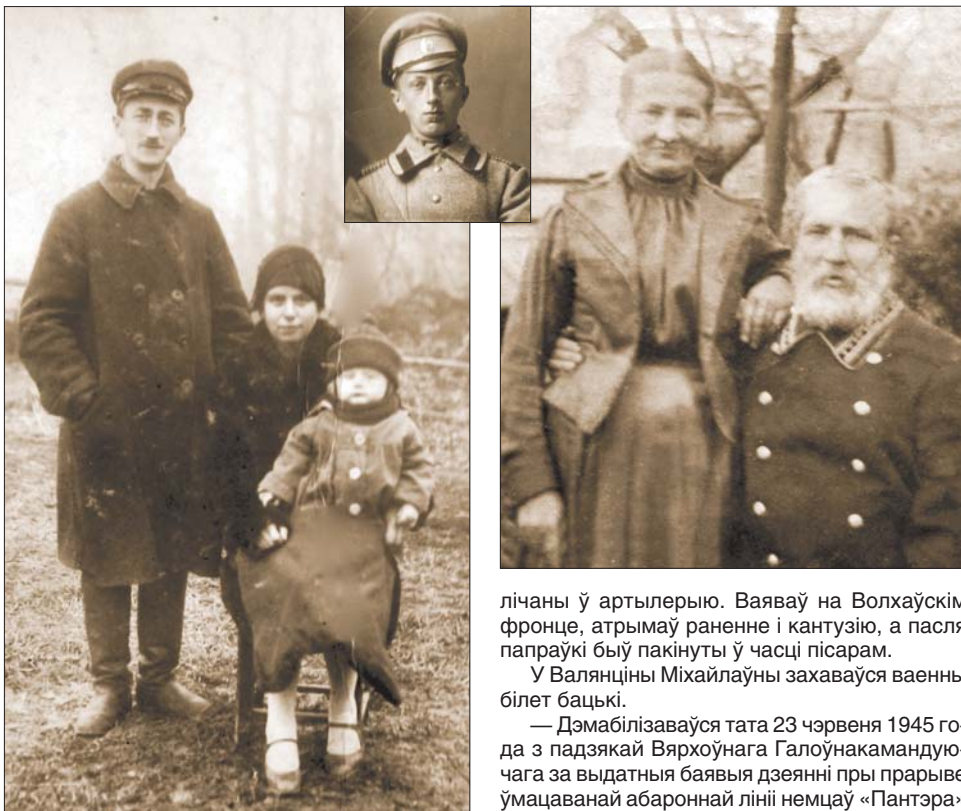

■ Фотаздымак з гісторыяй

ДАРАГІЯ РЭЛІКВІ

Я трымаю ў руках здымак, на якім двое пажылых людзей. Ён пяшчотна абняў яе за талію, яна даверліва абaperлася на яго надзейнае плячо. Верыце ці не, але гэтаму здымку больш за сотню гадоў. На ім Антаніна Мартынаўна і Піліп Парфір'евіч Ражновы, ураджэнцы цяперашняга г. Чашнікі, што на Віцебшчыне. Гэта бабка і дзед па бацькоўскай лініі Валянціны Міхайлаўны Курсевіч (Ражновай) — маёй суразмоўцы.

Дзядуля памёр 14 снежня 1913 года ва ўзросце 62-х гадоў, бабуля адышла на той свет 12 снежня 1925 года, перажыўшы мужа на 12 гадоў. Яе жыццёвы шлях склаў 67 гадоў. Ну а здымак калі быў зроблены? Нават калі ў 1912 годзе, за год да смерці Піліпа Парфір'евіча, і тое гэта ўражвае. М'яне, у прыватнасці, бо такой рэліквіі трымаць у руках не даводзілася.

Далей распавядае Валянціна Міхайлаўна: — Дзядуля працаваў на пошце ў Чашніках, а потым яго перавялі ў г. Дарагабуж, што на Смаленшчыне. Там, дарэчы, яны з бабуляй і пахаваны на Задняпроўскіх могілках. Сям'я была шматдзетнай, хтосьці паміраў у маленстве, але 5 сыноў і 1 дачушка дажылі да сталага ўзросту, усе атрымалі адукацыю.

Валянціна Міхайлаўна шмат ведае пра лёс сваіх дзядзькоў і іх сем'яў, з некаторымі з нашчадкаў і сёння падтрымлівае сувязь. Але найбольш гаворыць, вядома, пра свайго бацьку Міхаіла Піліпавіча Ражнова.

— Падчас Першай сусветнай вайны тата быў на фронце. Дзе непасрэдна ён прымаў удзел у ваенных баталіях — у памяці не захавалася. Але, відаць, не адседжаўся ў тыле, бо вярнуўся з Георгіеўскім крыжам і сярэбраным гадзіннікам вядомай фірмы, якімі быў узнагароджаны за службу.

У рэвалюцыйныя гады ўдалося ўтаіць ад новых уладаў сваё афіцэрскае званне, скончыў сельскагаспадарчы тэхнікум і атрымаў прафесію ветурача, працаваў у Дарагабужы.

Алена Лункіна, да якой стаў заляцацца Міхаіл, не адразу адказала на яго пачуцці. І не таму, што ён ёй не падабаўся, а таму, што ведала пра яго афіцэрскую прафесію і службу ў царскім войску. Яна сама была з сям'і «крывавііцы». Бацька Алены — вядомы ў Дарагабужы купец 1-й гільдыі Лункін Іван Іванавіч — зведаў на сабе «цёплыя» адносіны

новай улады. Усё каштоўнае, што было ў вялікім доме купца Лункіна, было канфіскавана. Але гэтага было мала. «Дзе золата?» — вось чаго дамагаліся ад «эксплуататара». Тры дні і ночы дапытвалі Івана Іванавіча, не давалі спаць. «Гавары, дзе закапаў?» І перакопвалі зямлю каля дома і іншых будынкаў. Нічога не знайшлі. Ды і ці было яно, тое золата, у такой колькасці, каб яго можна было хаваць у яме? З усяго залатога «запасу» ў Алены Іванаўны застаўся бацькаў падарунак — шырокі пярсцёнак, які ёй удалося захаваць аж да 1944 года і абмяняць на пачак солі пасля вызвалення з Маладзечанскага лагера смерці — шталага 342, у які трапіла ў 1943-м разам са сваімі дачушкамі Ірынай і Валянцінай.

Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, Міхаілу Піліпавічу было ўжо 45. На фронт ён папрасіўся добраахвотнікам і ўжо 10 верасня 1941 года прыняў ваенную прысягу. Быў за-

лічаны ў артылерыю. Ваяваў на Волхаўскім фронце, атрымаў раненне і кантузію, а пасля папраўкі быў пакінуты ў часці пісарам.

У Валянціны Міхайлаўны захаваўся ваенны білет бацькі.

— Дэмабілізаваўся тата 23 чэрвеня 1945 года з падзякай Вярхоўнага Галоўнакамандуючага за выдатныя баявыя дзеянні пры прарыве ўмацаванай абароннай лініі немцаў «Пантэра» і вызвалення г. Рэзекне, а таксама сталіцы Савецкай Латвіі г. Рыгі.

Сям'ю знайшоў у Параф'янаве Віцебскай вобласці, дзе жыла маміна сястра і дзе мама ўдалося ўладкавацца на працу. Зразумела, што было нялёгка. Але пасля таго, што прыйшлося перажыць у шталагу, ужо нічога не было страшным. А тое, што тата вярнуўся з вайны, — гэта было ўжо шчасце. Ён адразу ж пайшоў у адпаведнае ведамства з просьбай аб працаўладкаванні і атрымаў накіраванне на работу заатэхнікам.

— З Параф'янава сям'я пераехала ў Баранавіцкую вобласць (на той час такая была) і пасялілася ў Апоках, на хутары за тры кіламетры ад г.п. Гарадзішча. Жылі мы ў маленькім дамку, нам далі карову. Было многа нязручнасцей, але ўсё стараліся пераадоўваць. Мы з сястрой ужо вучыліся ў школе, хадзілі ў Гарадзішча, дапамагалі маме па гаспадарцы, нават карову навучыліся даіць.

Цёця Марыя, татава адзіная сястра, жыла ў Гарадзеі, што недалёка ад Нясвіжа. Яе мужа пераводзілі ў Нясвіж, вызвалялася жыллё, і яна прапанавала нам яго заняць. Тым больш школа была непадалёку. Мы пераехалі, бацькі ўладкаваліся на работу. Тата працаваў па сваёй спецыяльнасці ў Варацішчах, што непадалёку ад Гарадзеі, адтуль і пайшоў на пенсію, а мама — бухгалтарам.

Валянціна Міхайлаўна лічыць Беларусь сваёй другой радзімай, хоць сама яна нарадзілася ў Расіі, там жывуць яе многія родзічы. Дарэчы, і вышэйшую адукацыю яна атрымала ў Расіі: у 1964 годзе скончыла Смаленскі педагогічны інстытут. Па магчымасці стараецца падтрымліваць з усімі сувязь.

Мы перабіраем здымкі. На маленькім — яе бацька зняты ў 1915 годзе, калі яму споўнілася 19 гадоў, у форме вайскоўца царскай арміі.

Большы здымак зроблены ў 1931 годзе. На ім Міхаіл Піліпавіч з жонкай Аленай і дачушкай Ірынай, якой усяго паўтара годзкі і якой ужо таксама, на жаль, няма ў жывых.

Як дарагія рэліквіі захоўвае Валянціна Міхайлаўна даўнія здымкі сваіх родных, пасведчанне аб шлюбе бацькоў, пацёртую невялічкую скураную сумачку, якую яе маці насіла на грудзях у час знаходжання ў шталагу і якую вельмі берагла, бо ў ёй былі пасведчанні аб нараджэнні дзяцей і фотаздымак, на якім яна знята перад вайной са сваімі дачушкамі.

Леакадзія КАВАЛЬЧУК,

г. Жодзіна

Шаноўныя чытачы! Конкурс «Фотаздымак з гісторыяй» працягваецца. Мы па-ранейшаму чакаем ад вас цікавых фота з сямейнага альбома (за выключэннем летаўшых здымкаў з курорта, вясельных фотасесій і сучасных фота дзяцей). Вам ёсць што паказаць і раскажаць? Давайце пагартваем сямейныя альбомы разам! Фотаздымкі з гісторыяй (не больш за тры) дасылайце з адпаведнай пазнакай на адрас: 220013, г. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10а, або info@zvuzda.minsk.by. Аўтар найлепшага фота з гісторыяй будзе адзначаны прызам. Арыгіналы дасланых фотаздымкаў абавязкова вяртаюцца аўтарам.

■ Маміны дзённікі

Маладая мінчанка Наталля Сялецкая (на фота) падзялілася патаемнымі нататкамі пра жыццё сваіх дзвюх дачок, расказала, калі яна ўпершыню пачала весці дзіцячыя дзённікі і чаму гэта важна.

ВАЖНЫЯ ДРОБЯЗІ

«Мама, з табой так добра... А без цябе... як адной па тонкай нітачцы хадзіць», — пасля гэтых слоў дачка заснула, а я яшчэ доўга сядзела побач з ёй, думала пра тое, як цудоўна дзеці выказваюць тое, што адчуваюць, як хутка яны растуць, а мы расцём разам з імі...

Калі мае дзяўчынкі былі яшчэ зусім маленькімі, у адным часопісе я прачытала: «Калі б мама вялікай пазткі не вяла сваіх дзённікаў, мы б нічога не ведалі пра дзяцінства Марыны Цвятаевай». Да гэтай фразы я ў думках вельмі часта вярталася. Калі дзеці падраслі і пачалі штосьці цікавае гаварыць, я заўсёды нагадвала сабе: «Гэта трэба

запісаць, калі з'явіцца вольная хвілінка». Але, як ва ўсіх мам, «вольная хвілінка» надыходзіла вельмі рэдка, і здаралася, што з памяці спрэз выветрывалася тое, што так моцна хацелася запісаць. І было вельмі шкада.

Аднойчы я для сябе дакладна вырашыла, што хачу весці запісы жыцця маіх дзяцей, іх сталення, пазначаць іх пытанні, адказы, разважанні — для сябе самой, для іх у будучыні. Я ўпэўнена, што дзякуючы гэтым нататкам мае дачкі будуць ведаць пра сябе штосьці вельмі важнае. І, магчыма, чытанне сваіх дзіцячых разваг у будучыні стане для іх цудоўнай хвілінкай адпачынку, выкліка ўсмешку

і верне ненадоўга ў радаснае дзяцінства.

Такім чынам, у мяне дзве дачкі: Ганначка (6 гадоў) і Дашчка (4 гады). Я не памятаю дакладнай даты, калі я ўпершыню пачала весці запісы: спачатку гэта былі розныя сшыткі, нейкія каробачкі з запіскамі, паметкі ў ЖЖ-дзённіках... Галоўная мэта была — імгненна зафіксаваць сказанае, з дакладным парадкам слоў, з інтанацыяй. Даслоўнасць у гэтым выпадку — вельмі важная дэталь.

Цяпер часцей за ўсё я фіксую гэта ў сацыяльных сетках — не столькі вольнае падзяліцца, а каб захаваць. Хоць мне так дзіўна, што мае сябры часта эмацыянальна адгукаюцца на гэтыя дзіцячыя вы-

казванні, любяць іх чытаць... Гэта навяло мяне на думку, што кожнаму з нас не хапае такой інфармацыі пра сябе са свайго дзіцінства. Якімі мы былі, якія пытанні нас хвалілі? Нашы бацькі ма- ла запісвалі за намі: час быў іншы (не горшы, не лепшы, а проста — іншы), стаўленне да дзяцей было крыху больш праявістым, як мне здаецца, каштоўнасці кожнага сказанага дзіцем слова не надавалася такой увагі. Хоць усё гэта, вядома, па-за часам і цалкам залежыць ад самой жанчыны, канкрэтнай мамы, ад яе ўмення сумяшчаць «баршчы» і дзіцячыя дзённікі, расстаўляць прыярытэты і надаваць значэнне важным дробязям.

Вось сёе-тое з таго, што будзе захоўвацца ў запісах пра дзяцінства маіх дзяўчынак.

Ганначка перад сном:
— Мама, жадаю табе яблычных і чалавечых сноў!

Даша сядзіць перад кнігай вырабаў, шукае, які б зрабіць. Рэзюмуе:
— Мама, я буду рабіць Бога з паперы. Тут ёсць такі выраб? Чаму няма???

Ганначка:
— Мама, ты такая злосная да маіх пазногцяў.

— Чаму?
— Ну, ты ўсё падразаеш і падразаеш мае пазногці, не даеш ім вырасці і забрудзіцца.

Даша:
— Мама, а што табе снілася?
— Сёння нічога.
— А мне зноў сніўся Дзед Мароз.
— Шанцуе табе, мне Дзед Мароз не сніцца.
— Я табе свайго Дзеда Мароза магу на адну ноч даць.

Ганначка засынае:
— Мама, ты добрая, ты амаль усё да-

звяляеш. Так, ты добрая. Мне так здаецца. І гэта падобна на праўду... (засынае).

Ганначка раніцай прачынаецца ў іншай частцы ложка. Рэзюмуе:
— Ноччу зноў гуляла ў капітанскія гульні!

Ганначка:
— Мама, табе 22?
— Крыху больш.
— 23?
— Ганначка, мне хутка 35.
— Будзем лічыць, 24!

А пра што гавораць вашы дзеці? Дасылайце свае гісторыі.